

Октябрэн 5-мешэ – Учитель кунэ

Аста та хастар педагог

Эсир сән ўкерчәкре куракан Полина Петровна Кожевникова Нискассинчи ватам шкулта пусламаш классене вөрентет. Питә пултарулла та хастар педагог вәл. 1988 җулта Чăваш патшалăх педагогика институтне пәтернәренпех ачасене воспитанипе вөрентү парас ёсре Ырми-канми тарашат. Аслă категориллэ учитель ёсне те тивәслипе хакларёс. Учитель кунэ ячәне иртнә уявә ёнер вәл «Рәсәй Федерациян пәтәмешле вөрәнәвән хисеплә ёсчәнен» паллана илме тивәс пулчә. Аста учитель пирән Ыйтусем сине хуравлама та хирәс пулмарә.

хайән 4 сыпәкри 100 ытла таванә синчен төпчәсә пәлсә республикари «Эпә – төпчәсә» конкурсән җәнтәри пулчә.

– Эсир хавәрән методика пула уса курса пособисем те каларна вәт-ха?

– Җапла, асәннә методикән ёснә кәртәсә тәсәсә тепәр темисә вөрентекенпә пәрлә висә кәнеке каларма вай ситертәмәр. Унсәр пуснә Чăваш Республикари вөрәнү тата сәмрәксән политикин министрствин наука канашәнчә те ёсләтәп. Вөрәнү пособийәсене хатәрләс йитупа тимләсә сәк канашән членәсем.

Хамән статьясене эпә «Халәх шкулә» журналта та пичәтләп.

Вәсемпә ытисем те уса курчәр тәсә шулталәп.

– Полина Петровна, эсир хастар ёслени кус умәнчә. Сирән вара хавәра киләшнә учитель пулна-и?

– Шкулта вөрәннә чухне мана Зоя Ивановна Воронина учитель пите киләшәтә. Чăваш чәлхипә литературине вөрентәтчә вәл. Пирән классене вәл вөрәнмән. Анчәх та мана вәл ялана ёсә төплән пурнасланипе киләшәтә. Ун пек пулма тарашаттам әпә те.

– Уяв умән учительсене мән сунма пултаратәр?

– Ачасене юратчәр вәсем. Вәсен чунне аңланчәр.

Н. НИКОЛАЕВА.

Ветерансем сінчен манас марччә

Юпа уйәхән 1-мешәнчә – Пәтәм төнчәри ватә сінсен кунәнчә – Москассинчи ватам шкулта вөрентекенсем кунта нумай сұл хушши ачасене тарән пәлү парас тәсә ырмиканми тарашнә ветеран-педагогсене чысларёс.

Шкул директорә И.А. Иванов, воспитани енәпә ёслекен сүмә К.П. Сорокина шкул коллективә ячәпә ватә сінсене саламласа, ырләх-сывләхпа теләи сунса шкула час-часәх килсә сүрәнәшән тав турёс. Җакән пек сыхану пите кирлә.

9 класс ертүси О.И. Тарасов тата музыка вөрентекенә А.В. Макаров тарашнипе йөркеленә ачасен концертчә ватәсәне киләшрә. Ветерансем шкулта ёсләтә вәхәтсене аса илчәс, уроқри интереслә самантсене те манса кайман вәсем. Сәмрәкләх юррисене юрларёс ветерансем, пәрпәринпә шәкәл-шәкәл юмахларёс. Сұләсем малаллах чупасчә пулин те, чунәсемпә сәмрәк вәсем, юрә-ташәра та маттур.

Ватә сінсен кунәнчә кәна мар, кашни кунәх пирән вәсене сума савасчә, вөрентү ёсчәни үсәмсемшән сәре сити пус таясчә.

Сывахарса килекен Учитель кунә ячәпә те вәсене эпир саламлатпәр, хушпу кәмәл пек сүтә кун-сұл, чăваш сурпанә пек вәрәм ёмәр сунатпәр.

И. ПУШКИНА.

Москассинчи ватам шкул.

«Шкул маншан иккәмеш кил пулна»

Валентина Никандровна Илларионова – Исәтерккә яләнчи хисеплә ватә сын. Вәл нумай сұл хушши шкулта ёсләт. Ырә кәмәләпә, ёсчәлхәпә паларса тарать. Учитель кунә умән вара эпә унна тел пулса каласрәм.

– Валентина Никандровна, эсир Исәтерккәре суралса үсмен вәт-ха?

– Эпә Етәрне райончәи Качикасси яләнчә 1936 сұлта кун сүти курнә. Хресчән сәмийнчә үснә. Ялта пәр пушә пурт пурччә, сәв пүртре эпир вөрәнмә тытәнтәмәр та. Кайран юнашар ялти пусламаш шкула сүрәнә.

– Учитель профессине суйласа илесса аңсәртран пулна-и е эсир төлләв лартнә хавәр ума?

Манән атте кәсчән классене вөрентекен учитель пулна. Пирән иккәмеш сыпәкри тавансем хушшинчә те учительсем пурччә.

Вәсене кура манән та учитель пулас ёмәт суралчә. Сәв төлләвпә эпә Етәрнәри педагогика училищине сұл тытәрәм. Манән пиччә те унтах вөрәнәтчә. Пиччәпә иккәнен вөрәнәтмә йывәр пулнаран, анне мана вөрәнәпә тәхтама хушрә. Эпә вара Советскичи ватам шкулта 8-10 классене вөрәнәсә пәртәтәм. Сәк вәхәтра манән учитель пулас ёмәт пәртә те вайсарланмарә.

Шкул пәтерсен калләх Етәрнәри педагогика училищине сұл тытәрәм. Манән пиччә те унтах вөрәнәтчә. Пиччәпә иккәнен вөрәнәтмә йывәр пулнаран, анне мана вөрәнәпә тәхтама хушрә. Эпә вара Советскичи ватам шкулта 8-10 классене вөрәнәсә пәртәтәм. Сәк вәхәтра манән учитель пулас ёмәт пәртә те вайсарланмарә.

Шкул пәтерсен калләх Етәрнәри педагогика училищине сұл тытәрәм. Манән пиччә те унтах вөрәнәтчә. Пиччәпә иккәнен вөрәнәтмә йывәр пулнаран, анне мана вөрәнәпә тәхтама хушрә. Эпә вара Советскичи ватам шкулта 8-10 классене вөрәнәсә пәртәтәм. Сәк вәхәтра манән учитель пулас ёмәт пәртә те вайсарланмарә.

Шкул пәтерсен калләх Етәрнәри педагогика училищине сұл тытәрәм. Манән пиччә те унтах вөрәнәтчә. Пиччәпә иккәнен вөрәнәтмә йывәр пулнаран, анне мана вөрәнәпә тәхтама хушрә. Эпә вара Советскичи ватам шкулта 8-10 классене вөрәнәсә пәртәтәм. Сәк вәхәтра манән учитель пулас ёмәт пәртә те вайсарланмарә.

Шкул пәтерсен калләх Етәрнәри педагогика училищине сұл тытәрәм. Манән пиччә те унтах вөрәнәтчә. Пиччәпә иккәнен вөрәнәтмә йывәр пулнаран, анне мана вөрәнәпә тәхтама хушрә. Эпә вара Советскичи ватам шкулта 8-10 классене вөрәнәсә пәртәтәм. Сәк вәхәтра манән учитель пулас ёмәт пәртә те вайсарланмарә.

Шкул пәтерсен калләх Етәрнәри педагогика училищине сұл тытәрәм. Манән пиччә те унтах вөрәнәтчә. Пиччәпә иккәнен вөрәнәтмә йывәр пулнаран, анне мана вөрәнәпә тәхтама хушрә. Эпә вара Советскичи ватам шкулта 8-10 классене вөрәнәсә пәртәтәм. Сәк вәхәтра манән учитель пулас ёмәт пәртә те вайсарланмарә.

Шкул пәтерсен калләх Етәрнәри педагогика училищине сұл тытәрәм. Манән пиччә те унтах вөрәнәтчә. Пиччәпә иккәнен вөрәнәтмә йывәр пулнаран, анне мана вөрәнәпә тәхтама хушрә. Эпә вара Советскичи ватам шкулта 8-10 классене вөрәнәсә пәртәтәм. Сәк вәхәтра манән учитель пулас ёмәт пәртә те вайсарланмарә.

– Сирә сәк сумлә паллана илнпә саламлатпәр. Учитель ёсә сирәншән йывәр-и?

– Маншән учитель ёсә вәл – юратнә ёс. Эпә чунтан парәнса, интересленсә ёсләтәп шкулта. Пәчәкрәпәх учитель пулма ёмәтленнә. Тойкилтә яләнчә писәк сәмьере үснә. Сичә ача пулна пирән. Урамра вылянә чух та ман хысчән пәчәк ачасем пәрмай сүренине аставатәп. Пәчәкрәпәх эпә нумай ача хушшинчә пулна. Халә те.

– Эсир мәнлә методикана төпә хурса ёсләтәр?

– 5-6 сұл каяллах чăваш халәхән йәли-йәркине төпә хурса хамән ёсә йөркеләсә пыратәп. Вөрәнәтүре те, ачасене воспитани парассинчә те. Вырәсланса пыракән обществәра чăваш ачисем хайсен йәх-несәләсене пәлсә, вәсен йәли-йәркисене хисәпәсә үсчәр тетәп. Савәнпа та ачасем хайсен несәләсене төпчәсә таванәсем сінчен ан манчәр тәсә тарашатәп. Акә пәлтәр Вадим Григорьев

Учитель тарашсан унан сумә те сәкленә

(Вәсә. Пусл. 1-меш стр.)
– Җак нацпроектра пәхнпәх учительсем хушшинчә пите нумай конкурс пулса иртет. Рәсәй Федерациян Президентчән грантне сәнсе илесса те сәв шутрах. Нумайн хутшәнасә-и сәкән евәр конкурссәне пирән учительсем?

– Райончәпә паянхи кунә 499 учитель ёсләт. Ку пите нумай. Җак нацпроект ёсләме пусланранпа РФ Президентчән грантне тивәсчәсә вәсен хушшинчә пурә те 8 сын сәс. Ку сахал. Учительсен результат пултәр тәсә тарашмалла. Акә иртнә вөрәнү сүләнчи квалификация категорины сирәпәтнә результатсем тарәх пирән учительсен пәләнчә ватам кәртәвә япәх мар – 85 процент, анчәх та ачасен пәтәмешлә патшаләх аттестациян кәртәвәсә вара республикари ватам кәртәрусенчә пәчәкрәх. Апла пулсан учительсен хайсем пәләнчә информация вөрәнәкәсем патне төрәс майпа илсә ситерессипә тарашмалла. Пултарулла ачасемпә пусламаш классенчә уйрәммән тата төплән ёсләмәллә. Кайран та, ватам сыпәкра, вәсен вөрәнмә туртәм ан пәттәр. Нумай чухне шәпах ватам сыпәкран пусласа вөрәнү туртамә пәтәни куратпәр.

Конкурсенчә калләх результатшән тарашмалла, унта хутшәнишән кәна мар. Акә районти сәрла патриотла клубсен ёснә кирлә шая хә-

партма пусларамәр темеллә. Республика шайәнчә иртәтнә «Зарница» тата «Орленок» вайәсәнчә районтан хутшәннә 4 команда та призлә вярәнсәне тивәсрә. Хушма пәлү паракан учрежденисем япәх мар ёсләсә.

Конкурсене хутшәнса районти сәмрәк техниксен станциян пәтәмешлә республикари пәррәмәш вярәна тухрә, ачасемпә сәмрәксән спорт шкулә – республикари виссәмәш. Районти пултарулла сүртәнчә вай хуракән уйрәм педагогсем лайәх ёсләсә. Сәнтәбрән 25-27-мешәсәнчә иртнә Пәтәм Рәсәйи «Ылтән кәркунә» фе-

стиваль-конкурсра «Вдохновение» хореографи ушкәнә 2 степән дипломанчә пулса тәчә. Ертүси – И. Петрова. Сәк фестиваль-конкурсра Л. Митрофанова ертсә пыракән ушкән 3 степән дипломанчә пулма тивәсрә. Сәнтәбрән 24-26-мешәсәнчә республикари шкул лесничествисен сләчә иртә. Унта Юнкәри ватам шкулта Т.В. Ермакова ертсә пыракән сәмрәк экологсен ушкәнә иккәмәш вярән сәнсе илчә.

Пур пирән вайлә учительсем. Вәсен ёсә опчыпә йитисән те, уйрәмах сәмрәк специалистсен, паллашмалла, уса курмалла.

– Ситәс сұл Рәсәй Федерациян Президентчән хушәвәпә Учитель сұлталәкә ячәпә иртет. Зоя Юрьевна, мәнлә шанәсә, ёмәтсем сурататә вәл сирәнте?

– Паллах сәкә ситәс сұл сәмәл пулассине пәлтәрмәт. Учитель статусә, сәк профессор сумә, учительсене пултаруллах вайә хәпарасса шанас килет. Маларах та каларам ёнтә, патшаләх учитель статусене сүләрәх сәклемә утәмсем таватә тәсә. Сәкә тарәннән та төпләнрәх пулатә пул ситәс сұл. Учитель обществәра хисәплә сын пулса тамалла. Савәнпа та учительсен обществә ёснә активләрах хутшәнмалла. Сәк пуламә юлашки сүләнчә пәтәсә лармах пусларә. Пассивлә пулмалла мар. Тата манән учительсене хайсен сывләхә пирки те төпләнрәх шултамә сәнсе калас килет. Физкультурапа туслашмалла, тен, шулсәнчә хайне май спорт клубсәм йөркеләсән те аван пулмалла.

Ситәс сұл, паллах, учительсен пултаруллахне усма май паракан пите нумай конкурс пулә. Хутшәнмалла вәсене. Активлә хутшәнмалла.

Самантпа уса курса эпә учительсене пурне те профессии уявә ячәпә саламлатәп.

Н. НИКОЛАЕВА каласнә. Сән ўкерчәкре: Муркаш – Пәтәм Рәсәйи «Ылтән кәркунә» пәррәмәш фестиваль-конкурсән пирәзәрәсем.

Прокуратура

Граждансен саккунлә прависене хутәләсә

Темән төрлә сәхавсем те пәхса тухма тивет прокуратура ёсчәнен. Акә кәсал сұлла А. Шурнов гражданин хайән йывәр лару-тарәвәнчә пулашма ыйтса сырипе прокуратура унан ёснә пәхса тухрә.

Вәл Чернобыльте пулна аварие пәтермә хутшәннәран ветерансен уйрәм ушкәннә кәрет. Савәнпа пәрлех унан «Пурәнмалли сүрт-йөр» федераллә төлләвлә программән «Федераллә саккунпа паләртнә граждәнсене патшаләх пурәнмалли сүрт-йөрпә тивәстәрәсә» подпрограммапа паләртнәпә саккунпа киләшүллән пурәнмалли сүрт-йөрпә тивәстәрмә Чăваш Республикари Сывләха сыхлас тата социаллә аталану министрствине сәк йитупа тухма та ирәк пур.

Анчәх та министрствәра Шурнов асәннә программәна кәме пултәрманнипе аңлантарса тата документсене пур-

не те таратман тәсә унан ыйтәвнә тивәстәрмәсә. Асәннә подпрограммапа киләшүллән 2005 сұлхи январән 1-мешәччән учета тәнисенә есә пурәнмалли сүрт-йөр условиясене лайәхлатмашкән укса-тенкә уйрәсә пани пирки каласә министрствәра.

Рәсәй Федерациян Аслә сүчән 2007 сұлхи августән 8-мешәнчәи йышәнәвәпә вара сәк подпрограмма сәк аварие пула сәмьене тарантаракан вилнә сәмьесем сине тата сәк лару-тарәва пирки тәләх юлнә арәсәм е упәшкисем сине, вәсем шәпах 2005 сұлхи январән 1-мешәччән учета тәман пулсан, сарәлмәстә. Анчәх та аварие пәтермә хутшәннисем пирки сәмах пымастә.

Рәсәй Федерациян Правительствовин 2006 сұлхи мартән 21-мешәнчәи постановленийәнчә вара сәк подпрограммапа хутшәннәсән йөркисенә сирәпләтнә. Ушәнүсене 2007 сұлхи октябрән 15-

мешәнчә кәртнә. Унта каланипе киләшүллән Чернобыльти аварие пәтермә хутшәнкансем вярәнти хай-тытәмләх органәсене документсем таратма пултаращә.

Җапла майпа министрствәра Шурнов гражданинән ыйтәвнә тивәстәрменни саккунсәр тәсә йышәннә. Тата акә мән хушса каламалла. Шурнов пурәнмалли сүрт-йөр условиясене лайәхлатас тәсә учета 2004 сұлхи июнән 7-мешәнчәх тәнә. Ку район администрациян сүмәнчи пурәнмалли сүрт-йөр комиссиян протоколәнчә те аван курәнәт.

Тәрәсләв Чернобыльти аварие пәтермә хутшәннә граждәннән пәтәм документчә пулнине те паләртрә. Апла пулсан унан сәк подпрограммапа туллинх уса курма ирәк пур. Прокуратура ёснә төрәсләвә сәкна саккунлә майпа тәтса пачә.

Н. НИКОЛАЕВА.

Ирина БЕЛОВА каласнә. Чуманкассинчи ватам шкул, 9 класс.